

سلسله

تحریف و ادعا

تحریف در مفهوم آیه:

(وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ)

از طرف جریان های افراطی

چاپ

1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمن والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين
سيدنا ونبينا محمد الأمين وآله وصحبه أجمعين

اندکی تأمل

مفهوم این آیه چیست:

{وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} [المائدة: ۴۴].

آیا به نظر شما مدلول این آیه تشویق به محقق ساختن حکم خداوند است، اگر چه با جنگ و کشتار باشد؟ آیا فکر می کنید به خاطر تحقق این آیه باید در میان مسلمانان نبرد و خونریزی روی دهد؟ البته بعضی این گونه فهمیده اند! چه کسانی این آیه را این گونه فهمیده اند؟ آن را چگونه تفسیر کرده اند؟ آیا این نوع فهم درست است؟

نظریه پردازان گروههای افراطی به نام اسلام معتقدند که هر کس بر منهای شریعت الله حکم ننماید کافر است و نبرد با وی واجب و کشتنش حلال است. حتی کسی که برای حاکمیت کشورش کسی را برگزیند که آن حاکم بر وفق شرع الهی عمل نمی کند، او نیز کافر است و کسی که قوانین وضعی را در دستور کار خویش قرار می دهد، چنین فردی با خداوند شرک ورزیده است و اساس این نگرش، فهمشان از این آیه کریمه است:

{وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ}

سؤال: صاحبان جریانها
افراطی چه برداشتی از این
آیه دارند؟

سؤال: چه اثری بر این فهم بیمار مترتب خواهد شد؟

- تکفیر اغلب امت اسلامی و متصف نمودن آن بر جاهلیت مشرکانه.
- فراخوانی به تکفیر حکام و فرمانروایان مسلمانان.
- پدید آمدن جریانهای تکفیری و جهادی و پیشروی آنان به سمت سازمان داعش.
- توجیه نبرد و خونریزی با استدلال به آیات قرآن.

آغاز این فقه اشنباه به چه برهه ای از تاریخ بازمی گردد؟

ابوالاعلی مودودی ۱۳۲۱ - ۱۳۹۹ هـ ۱۹۰۳ - ۱۹۷۹ م.

وی با فهم و برداشت خود در مورد سه آیه مربوط به حکم خداوند عزوجل می گوید: قرآن می فرماید: همانا هر حکمی که بر خلاف حکم خداوند باشد، فقط اشتباه و حرام نیست، بلکه **کفر**، گمراهی، ظلم و فسق را به دنبال دارد و هر حکمی که این گونه باشد، حکم و داوری جاهلی است و مادامی که انسان بدان کفر نوزد، کافر می شود. ۱

بکر: نقطه آغازین

سید قطب ۱۳۲۴ - ۱۳۸۹ هـ ۱۹۰۶ - ۱۹۶۶ م.

در رأس نظریات سید قطب، اندیشه حاکمیت قرار دارد و این نظریه را از ابوالاعلی مودودی اخذ نموده است، با این تفاوت که ایشان آن را ارتقا داده و امور خطرناکی را بر آن بنا نموده و پایه و زیربنای وحشتناکی را به هنگام برداشت از این آیات برای آن وضع کرده است. چنان که برای همه فروع آن یک قضیه اعتقادی اساس گذاری نموده و به موجب آن حکم به تکفیر همه کسانی نموده است که به غیر ما انزل الله حکم نموده اند، اگر چه آن فرد به حقانیت و وحی خداوند معتقد بوده باشد. ۲

دوم: حلقه اتصال

با اعمال مبدائی

این مطلب از سخنانش در تفسیر آیه: {وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} روشن می گردد.

چنان که می گوید: و این توصیف جدید به معنای آن نیست که این حالتی غیر از توصیفی است که آن را در آیه: {وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} به کفر متصف نمود، بلکه این به معنای اضافه نمودن صفت دیگری برای کسانی است که بر غیر از آنچه الله نازل کرده است، حکم می کنند. بنابراین، چنین فردی با این اعتبار کافر است که الوهیت خداوند سبحان را ترک نموده و برای بندگان الله خود را مخصوص تشریح قرار داده و چیزی را ادعا نموده است که حق الوهیت الله در تشریح مردم است. ۳

محمد قطب ۱۳۳۷ - ۱۴۳۵ هـ ۱۹۱۹ - ۲۰۱۴ م.

تشریح به غیر ما انزل الله و راضی بودن به تشریح و قانونی که مخالف ما انزل الله باشد، هر دو مورد - بر اساس حکم خداوند - نقض لایله إلا الله هستند. از این رو حکم قاطع نازل شده و خداوند فرموده است: {وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} ۴

سوم: تأیید و تأکید

بنابراین، ببین چگونه این فهم منقطع از فهم سلف از این آیات به این شیوه عجیب وارد شد و در آخر آحاد امت به جاهلیت و کفر متهم گردید.

۱ - الخلافة والملک أبو الاعلی مودودی.

۲ - فی ظلال القرآن ۲/۸۸۷.

۳ - ظلال القرآن ۲/۹۰۰.

۴ - مفاهیم یثقی آن تصحیح ۱۱۸.

لحظه‌ای تأمل

آیا برداشت سابق با رهنونهای نبوی و فهم صحابه و سلف صالح و علمای امت سازگار است؟

عصر نبوت

این آیه کریمه در کجا و در مورد چه کسانی نازل شد؟

این آیه در مدینه منوره نازل شد آن گاه که یهود در مورد دو نفر متاهل که مرتکب زنا شده بودند، از آن حضرت صلی الله علیه وسلم استفتا کردند و تمام این آیات در مورد کفار نازل شده اند. ۱

تفسیر ترجمان قرآن و دانشمند امت، **حضرت عبدالله بن عباس رضی الله عنهما** ۱۷ هـ

طاووس از ابن عباس در مورد آیه: {وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} روایت کرده است که فرمود: «مراد این آیه کفر اصطلاحی نیست» و در عبارت دیگری فرمود: «مراد کفری است که مرتکب آن از دین اسلام خارج نمی گردد.» و در روایت دیگری فرموده است: «مراد کفر دین کفر و ظلم دین ظلم و فسق دین فسق است.» ۲

جرح و تعدیل

- اعتراض اول: در سند روایت سابق هشام بن حجیر وجود دارد که برخی آن را ضعیف دانسته اند.
- جواب: برای توثیق هشام بن حجیر همین کافی است که بخاری و مسلم در کتابهایشان از وی روایت کرده اند و نیز امام سفیان ثوری از هشام متابعت کرده است و نیز سفیان بن عیینه این حدیث را از وی روایت کرده است.
- اعتراض دوم: «عبارت کفر دین کفر» از سخنان طاووس است نه از سخنان ابن عباس، چنان که عبدالرزاق روایت کرده است.
- جواب: راوی این عبارت از ابن عباس، سفیان بن عیینه است و سفیان از عبدالرزاق ثقة تر است، لذا بر وی مقدم است و این روایت حاکم در مستدرک است و آن را تصحیح نموده و ذهبی با وی موافقت کرده است.

آیا کسی بر تفسیر ابن عباس در مورد این آیه اعتراض کرده است؟
ارزش این اعتراض تا چه حدی است؟

نتیجه

این اعتراض بی اساس و غیر قابل حجت است.

۱. أسباب النزول ۱/ ۱۹۵، لأبی الحسن علی الواحی النیسابوری ۴۶۸ هـ، زاد المسیر ۱/ ۵۵۱، لأبی الفرج عبدالرحمن العزوی ۵۹۷ هـ، مسلم ۳ / باب رجم اليهود أهل الذمة / ۱۷۰۰ .
۲. أخرجه محمد بن نصر المروزی ۲۹۴ هـ فی کتاب (تعظیم قدر الصلاة) ۲ / ۵۲۱ / ۵۷۴ / ۵۷۵ .

برداشت اکابر و بزرگان علما در مورد این آیه چه بوده است؟

امام احمد بن حنبل

۲۴۱ هـ.

اسماعیل بن سعد می گوید: من از احمد بن حنبل در مورد آیه: {وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} پرسیدم، گفت: مراد کفری است که صاحب آن از اسلام خارج نمی شود. ۱

ابن عبدالبر

۴۶۳ هـ.

«علما اجماع دارند که جور و ستم در حکم از جمله گناهان کبیره است برای کسی که عمدا و از روی آگاهی مرتکب آن شود، در این مورد احادیثی از سلف روایت شده است. خداوند عزوجل فرموده است: {وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ}، {الظَّالِمُونَ}، {الْفَاسِقُونَ}، این آیات در مورد اهل کتاب نازل شده اند حذیفه و ابن عباس گفته اند: این نظر عامه ماست که مراد کفری نیست که مرتکب آن از اسلام خارج شود، هر گاه یکی از اهل اسلام مرتکب آن شد، چنین فردی به منزله کسی نیست که به الله، فرشتگان، کتب، پیامبران و روز قیامت کافر شده است. ۲

امام قرطبی

۶۷۱ هـ.

«خوارج از ظاهر این فرموده خداوند: {وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ} استدلال نموده و مرتکب گناه را کافر می دانند، اما این آیه دلیلی برای آنان نیست؛ زیرا این آیات در مورد یهود نازل شده اند که کلام خداوند را تحریف کردند؛ چنان که در حدیث وارد شده است و آنان کافرند، از این رو در حکم آن در سبب نزول آن مشارکت دارند. ۳

آیا جمهور علما با ابن عباس در تفسیر این آیه موافق هستند؟

آری، جمهور علما با فهم دانشمندان، حضرت ابن عباس رضی الله عنهما موافق هستند که مراد از این آیه، (کفر دون کفر) است، یعنی مرتکب آن تکفیر نمی شود، چنان که ما برخی را نه به عنوان حصر، بلکه به عنوان مثال در ذیل ذکر می کنیم:

عبد الرزاق بن همام الصنعانی ۲۱۱ هـ - تفسیر الصنعانی

أبی محمد عبد الرحمن بن أبی حاتم الرازی ۲۷۷ هـ - تفسیر ابن حاتم

ابن جریر الطبری ۳۱۰ هـ - جامع البیان

أحمد بن علی أبو بکر الرازی المعروف بالجصاص ۳۷۰ هـ - أحكام القرآن

محمد بن أحمد القرطبی ۴۶۸ هـ - الجامع الاحکام القرآن

الامام أبو مظفر السمعانی ۴۸۹ هـ - تفسیر السمعانی

۱. سوالات ابن هانی ۱۹۲/۲.

۲. التمهید ۵/ ۷۴.

۳. المفهم لما أشکل من تلخیص مسلم، لأبی العباس أحمد القرطبی ۲/ ۱۱۶.

محمد بن نصر المروزي	٢٩٤هـ - تعظيم قدر الصلاة
عبدالحق بن عطية الأندلسي	٥٤١هـ - المحرر الوجيز لابن عطية
أبو بكر محمد بن عبدالله المعافري	٥٤٣هـ - أحكام القرآن لأبي بكر بن العربي
أبو الفرج بن الجوزي	٥٩٧هـ - زاد المسير لابن الجوزي
محمد بن عمر التيمي البكري الرازي	٦٠٦هـ - تفسير الرازي
أبو العباس أحمد بن عمر القرطبي	٦٥٦هـ - المفهم لما أشكل من تلخيص مسلم
الحسين بن مسعود البغوي	٥١٦هـ - معالم التنزيل
عبدالله بن أحمد النسفي	٧١٠هـ - تفسير النسفي
أحمد ابن تيمية	٧٣٨هـ - فتاوى ابن تيمية
علي بن محمد إبراهيم الشحي علاء الدين	٧٤١هـ - تفسير الخازن
محمد بن يوسف بن حيان الأندلسي الجياني النفري	٧٤٥هـ - تفسير البحر المحيط
محمد بن محمد جزى الكلبي الغرناطي	٧٤١هـ - التسهيل في علوم التنزيل
أبو إسحاق إبراهيم بن موسى الشاطبي	٧٩٠هـ - الموافقات
ابن أبي العز الحنفي علي بن علاء الدين الدمشقي	٧٩٣هـ - شرح العقيدة الطحاوية
القاضي أبو السعود	٩٨٣هـ - تفسير أبو السعود
محمد صديق خان	١٣٠٧هـ - فتح البيان في مقاصد القرآن
محمد علي الشوكاني	١٣٥٥هـ - فتح القدير
أحمد مصطفى المراغي	١٣٧١هـ - تفسير المراغي
الشيخ عبدالرحمن بن ناصر السعدي	١٣٧٦هـ - تفسير السعدي
محمد الأمين الشنقيطي	١٣٩٣هـ - تفسير أضواء البيان للشنقيطي

با توجه به ذکر اقوال علمای اهل سنت والجماعت، همانا فهم مراجع معاصر با دیدگاه کسانی که افراد را با عدم حکم بما انزل الله تکفیر می کنند، مخالف است، چنان که آلبنانی در سلسله صحیح آلبنانی ١٠٦/٦ و ابن عثیمین در کتاب: التحذیر من فتنه الکفیر ص ٦٨ بدان تصریح دارند.

نتایج فهم افراطی

نتایج فهم علمای امت

- تجاوز از حدود شریعت در حد تکفیر حکام مسلمانان.
- تکفیر کسانی که به حکم این حکام راضی شده و آنان را به عنوان حاکم انتخاب می نمایند یا در قبال آن سکوت می کنند.
- مخالفت با فهم و رأی سلف صالح از قبیل: صحابه، تابعین و سایر علمای امت
- گسترش قتل و حلال دانستن خونریزی و نابود کردن افراد بی گناه و توجیه جنگهای داخلی به دلیل احیای خلافت اسلامی و حکم به آنچه الله نازل کرده است.
- فهم افراطی و منحرف از این آیه موافق برداشت خوارج در قرن اول است.
- هر کس عمداً به غیر آنچه الله نازل کرده است، حکم کند، مرتکب معصیت و گناه کبیره شده و خداوند او را محاسبه خواهد کرد.
- هر کس چنین کند، از دایره اسلام خارج نشده است.
- هر کس چنین کند، مسلمان است و خونش معصوم و کشتنش ناجایز است.
- بر علما واجب است تا وی را به نحو احسن اندرز و راهنمایی کنند.

«بدان که خوارج از این آیه استدلال می گیرند که هر کس به غیر از آنچه الله نازل کرده است، حکم کند، کافر است و اهل سنت می گویند: با ترک حکم کافر نمی شود.
امام سمعانی.»

سلسله تدریف و احما

رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمود: این علم را از هر بازمنندگان، عادلانش
برمیدارند و آن را از تحریف افراطگران و نسبت‌های اهل باطل و تأویل جاهلان حفظ
می‌کنند. 1

برخی از صاحبان افکار انحرافی کلام خداوند سبحان را به گونه ای فهمیده اند که
همه‌ها با منهج علمی موروث از سلف صالح نبوده و با مقاصد و ارزشهای بزرگ
وحی الهی سازگار نمی باشد.
و آنان برخی از آیات را که در شأن کفار نازل شده اند، بر مسلمانان حمل می کنند.

و از آیاتی که به صورت خاص و استثنا نازل شده اند، احکامی عمومی صادر نموده
و معانی کلام خداوند را به تحریف نموده اند به گونه ای که منجر به رسوخ و یا
سازنده مفاهیمی اشتباه و غلط در عقل و خرد عامه مسلمانان شده و در نتیجه از
آنان رفتارها و اموری بروز کرده که هیچ ارتباطی با دین مبین اسلام ندارند.

در خلال این سلسله مباحث با تحریف معانی آیات قرآن کریم از طرف صاحبان این
افکار منحرفه و گستره انفصال آن از فهم پیامبر بزرگوار صلی الله علیه وسلم و
اصحاب گرانقدر و سلف صالح و شریعت غرا آشنا می شویم.

1. حدیث مشهور صححه ابن عبدالبر، روی عن احمد بن حنبل انه قال: هو حدیث صحیح.

دار الفقیه
للنشر والتوزیع
DAR AL FAQIH
PUBLICATION & DISTRIBUTION

سَنَد
S A N A D

www.sanad.network
twitter: @sanadnetwork
facebook.com/sanadnetwork
youtube.com/sanadnetwork
instagram.com/sanadnetwork